

W SZCZECIŃSKIM ODDZIALE TWO – O SUKCESACH ZADECYDOWAŁA SPOŁECZNIKOWSKA PASJA

Niniejszy artykuł zawiera chronologiczny opis działalności członków Oddziału TWO w Szczecinie na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat. W tym okresie Oddział trzykrotnie się przeniósł z powodu zmiany adresu siedziby WSzW w Szczecinie, przy którym działał. Od września 2008 r. Oddział ma swoją siedzibę w Klubie Garnizonowym przy ul. Wawrzyniaka, gdzie jego członkowie spotykają się w każdy czwartek.

W omawianym okresie działalnością Oddziału TWO w Szczecinie kierowało pięciu prezesów¹. Każdy z nich zostawił wyraźny ślad swojej społecznikowskiej działalności. W ich przypadku potwierdziło się stare porzekadło mówiące o tym, że ludzie, którym się udało znaleźć w życiu jakąś pasję, żyją podwójnie. Do takich osób z pewnością należy Mirosław Borowski, który od 1972 r. zajmuje się falerystyką² i medalierstwem. Od tamtej pory do dnia dzisiejszego zorganizował on 412 wystaw o tematyce historycznej. Jego zbiory gościły w jednostkach wojskowych, domach kultury, klubach osiedlowych, urzędach miast i urzędach wojewódzkich, bibliotekach miejskich i wojewódzkich.

W prywatnych annałach M. Borowskiego znajduje się wiele zdjęć z połowy lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia, na których widnieje on w otoczeniu znanych osób wojskowych. Jako prezes Oddziału TWO zdobył uznanie wielu dowódców jednostek, którzy bez obaw powierzali mu towarzyszenie zagranicznym delegacjom podczas zwiedzania portowego miasta.

Jednakże zanim jednostki wojskowe zaczęły nawiązywać kontakty ze swoimi partnerami z Bundeswehry, 4 maja 1991 r. po raz pierwszy ze Szczecina nadano audycję radiową dla BBC poświęconą żołnierzom polskim walczącym podczas drugiej wojny światowej na frontach zachodnich. Powszechnie znani

¹ Prezesami Oddziału TWO w Szczecinie byli: ppłk Ryszard Górecki (1989–1991 r.); Mirosław Borowski (1992–1994 r.); ppłk Tadeusz Rybaniec (1995–1996); płk dr hab. Jan Szyzkowski (1997–2002); mjr rez. dr Jan Pałgan (od 2003 r. do chwili obecnej).

² Falerystyka jest dyscypliną pomocniczą historii zajmującą się odznakami i znakami honorowymi, nadawanymi osobom szczególnie zasłużonym dla państwa lub jego instytucji.

w środowisku zachodniopomorskim weterani walk i kombatanci dzielili się ze słuchaczami swoimi wspomnieniami. Wśród nich autorzy książek prof. Władysław Górski³ i nie żyjący już płk Józef Roman⁴. Wspominam to wydarzenie, gdyż audycja była nagrywana w MPiK-u przy ul. Bolesława Krzywoustego wypelnionym mundurami i pamiątkami polskich żołnierzy, które na tą okoliczność zgromadziło TWO w Szczecinie.

W 1992 r. Oddział liczył 126 członków, co umożliwiało mu prowadzenie szerokiej działalności statutowej w regionie. Członkowie TWO przeprowadzili wówczas 45 prelekcji o tematyce historyczno wojskowej wśród żołnierzy szczecińskiego 17 batalionu saperów, 2 Pułku Artylerii oraz harcerzy. W następnym roku przekazano do Książnicy Pomorskiej kilka kompletnych roczników kwartalnika TWO „Wiedza Obronna”.

W pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia przez garnizon szczeciński przewinęło się wiele delegacji zagranicznych. Dla porządku warto wymienić kilka, gdyż przed wstąpieniem Polski do NATO robiły one na mieszkańcach Szczecina silne wrażenie. Mam tutaj na myśli wysokiej rangi delegacje wojskowe: międzynarodowej Komisji Rozbrojeniowej (1993 r.), żołnierzy 14 Dywizji Grenadierów Pancernych Bundeswehry w Neubrandenburgu z jej dowódcą gen. Hansem von Kirchbachem (1993 r.), 1 Dywizji Pancерnej USA stacjonującej w Niemczech (1994 r.), Dywizji Jutlandzkiej z Danii, francuskiej delegacji Dywizji Pancерnej z Wersalu z gen. Georgiem Pomete, jak również delegację Zespołu Okrętów ze Szwecji.

Trzeba również wspomnieć o całej plejadzie rodzimych dowódców. Ze znanych osób, które wtedy często odwiedzały Szczecin, na fotografiach można

³ Prof. Władysław Górski od 1946 r. mieszka w Szczecinie. Jest osobą powszechnie znaną i bardzo zasłużoną dla Uniwersytetu Szczecińskiego. W 1993 r. otrzymał tytuł doktora honoris causa US. Walczył na wszystkich frontach II wojny światowej - na lądzie, na morzu i w powietrzu. Brał udział we wszystkich akcjach Brygady Strzelców Karpackich na froncie afrykańskim. Swoje wspomnienia wojenne zawarł w książkach: „Żołnierskim szlakiem przez Tobruk i Monte Cassino”, „W mundurku i mundurze przez świat” oraz „Przez Tobruk i Monte Casino do Sztabu Sprzymierzonych”.

⁴ Józef Roman był przedwojennym oficerem Wojska Polskiego i został ranny w czasie powstańczych walk w Warszawie. Od lipca 1945 r. mieszkał w Szczecinie. W latach 1945–1949 służył w 12 Dywizji Piechoty. W 1950 r. został bezpodstawnie aresztowany pod zarzutem działalności w nielegalnej organizacji wojskowej gen. Stanisława Tatara i skazany na dożywotnie więzienie. Zwolniony i zrehabilitowany, nie miał jednak możliwości powrotu do służby wojskowej. Jego dwie autobiograficzne książki „Z utraconego Wołynia do odzyskanego Szczecina” i „Polska granica państwowa w moim życiu” zostały wydane przez Szczecińskie Towarzystwo „Pogranicze”.

rozpoznać generałów: Tadeusza Jauera, Tadeusza Wileckiego, Bolesława Balcerowicza, Zdzisława Głuszczyka, Zenona Wernera, Witolda Niedka, Edmunda Bołociucha, Mieczysława Bienka i wielu innych.

Rozpoczął się wówczas przełomowy okres w dziejach wojska polskiego – pierwsze kontakty z żołnierzami państw Europy Zachodniej. Efektem tego procesu było w 1996 r. niecodzienne spotkanie w garnizonie szczecińskim polskich kombatantów drugiej wojny światowej z kombatantami Bundeswehry, wśród których byli żołnierze Wehrmachtu.

Nowego wymiaru zaczęły nabierać też rocznicowe obchody świąt państwowych i wojskowych. Wyrazem zmiany ducha czasu było zapotrzebowanie na dwie audycje telewizyjne z udziałem prezesa Oddziału TWO i Bogdana Walknowskiego⁵, które w 1996 r. z okazji Święta Niepodległości zrealizował Ośrodek TV w Szczecinie. Później dwukrotnie jeszcze wracano do audycji telewizyjnych o tematyce historyczno-obronnej, w których prezentowane były medale i pamiątki z prywatnych zbiorów M. Borowskiego. W 1999 r. audycje takie powstały w studiach ośrodków regionalnych TV „Bryza” i TV7.

W 1998 r. prezes Oddziału uczestniczył w niecodziennym spotkaniu z rodzinami duńskich żołnierzy, którzy mieli zamieszkać w Szczecinie i służyć w powstającej tu siedzibie dowództwa Eurokorpusu. Poza stojącym na wysokim poziomie zapleczem logistycznym ważnym argumentem, który miał przyciągnąć ludzi Europy Zachodniej do stolicy Pomorza Zachodniego, miała być ranga miasta z jego historią i życzliwość samych mieszkańców.

Jak powszechnie wiadomo, 12 marca 1999 roku do NATO przystąpiły pierwsze państwa należące dawniej do Układu Warszawskiego: Czechy, Węgry i Polska. Nieco później NATO, jako organizacja polityczno-wojskowa, świętowała półwiecze swojego istnienia. Z tej okazji TWO zorganizowało w Klubie Garnizonowym w Szczecinie autorską wystawę dokumentów i symboli NATO, którą przez pięć miesięcy obejrzało 1200 osób.

Ostatni rok minionego tysiąclecia był dla szczecińskiego Oddziału TWO niezwykle intensywny. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom lokalnych środowisk wojskowych w 1999 r. TWO było współorganizatorem Ogólnopolskiego Finału Konkursu Czytelniczego o NATO. Za zorganizowanie w Klubie Garnizonowym w Szczecinie pierwszej w Polsce wystawy o NATO M. Borowski został wyróżniony „Znakiem Zaszczytnym Departamentu MON ds. NATO”, który wówczas przez krótki czas istniał.

⁵ Bogdan Walknowski jest znanym artystą rzeźbiarzem plastykiem, wieloletnim kierownikiem „Klubu 13 Muz” w Szczecinie.

Niebawem, z okazji Święta Wojska Polskiego i sześćdziesiątej rocznicy wybuchu II wojny światowej, w sierpniu 1999 r. zorganizowano w WSzW w Szczecinie wystawę „Żołnierskie życiorysy 1914–1999”, na której pokazano przedwojenne dokumenty wojskowe, odznaki i symbole WP. W ciągu niespełna dwóch miesięcy wystawę zwiedziło ponad czterysta osób, głównie młodzież szkolna.

Warto przy okazji parę słów poświęcić szeroko rozumianym korzyściom płynącym z wieloletniej współpracy TWO z WSzW w Szczecinie. Podobnie jak inne Oddziały w Polsce, szczeciński Oddział popularyzował historię i tradycje oręża polskiego oraz wiedzę związaną z obronnością kraju. Jego członkowie przede wszystkim starali się wytwarzać w środowisku cywilnym atmosferę aktywnego zaangażowania i właściwego zrozumienia dla spraw obronności oraz szacunku dla wysiłku żołnierskiego. Pod tym względem interesy WSzW i TWO były zbieżne. Ponadto współpraca WSzW z innymi organizacjami pozarządowymi w latach 1999–2006 przyniosła wymierne rezultaty. Wiele z tych organizacji traktowało bowiem szefa WSzW, jako przedstawiciela Ministra Obrony Narodowej i ważnego partnera w regionie.

Na podkreślenie zasługuje niezwykle owocna współpraca WSzW ze Szczecińskim Towarzystwem „Pogranicze” i Archiwum Państwowym. W przeddzień odzyskania niepodległości wspólnym wysiłkiem zorganizowano w listopadzie 1999 roku sesję naukową pod hasłem „Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim od X do XX wieku”⁶, nad którą patronat objął Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego. Należy nadmienić, iż organizatorzy sesji otrzymali wówczas wydatne wsparcie także ze strony Departamentu Społeczno-Wychowawczego MON.

Podjęta wówczas, przy współudziale wielu środowisk, próba wyodrębnienia problematyki militarnej z historiografii Pomorza Zachodniego okazała się ze wszech miar udanym przedsięwzięciem i trafiła na sprzyjający grunt. Oddział TWO przyłączył się do tej idei, wzbogacając konferencję wystawą „Czyn zbrojny żołnierza polskiego od X do XX wieku”, którą zwiedziło ponad siedemset pięćdziesiąt osób (młodzież szkolna, kadra zawodowa, pracownicy cywilni wojska i żołnierze służby zasadniczej). Tego rodzaju przedsięwzięcia trzeba zaliczyć do niezwykle udanych dlatego również, gdyż uskrzydlają organizatorów i uwiarygodniają ich społecznikowską pasję. Od tego czasu TWO i WSzW w Szczecinie rozpoczęły organizowanie cyklicznych konferencji poświęconych problemom reformowanych Sił Zbrojnych RP w regionie Pomorza Zachodniego.

⁶ Materiały z sesji ukazały się w 2001 r. w książce pod tym samym tytułem, pod red. Kazimierza Kozłowskiego i Andrzeja Wojtaszaka.

Pierwsza konferencja odbyła się w marcu 2001 roku, a patronat nad nią objął wojewoda zachodniopomorski. Przedmiotem obrad były społeczne i wojskowe aspekty pobytu wojsk NATO w Polsce oraz współpraca cywilno-wojskowa⁷. Udział w konferencji wzięli przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, wojska, policji, lasów państwowych, oświaty i wychowania oraz organizacji społecznych. Ze względu na charakter problematyki i ważkość poruszanych spraw, obrady toczyły się na Wałach Chrobrego w Zachodniopomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie. Jednocześnie obradujący zwiedzili okolicznościową wystawę „Polska – Szczecina droga do NATO”, na której zgromadzono dokumenty i medale korespondujące z tematyką konferencji. Dla zachowania chronologii wydarzeń kolejne konferencje TWO zostaną omówione w dalszej części artykułu.

W połowie września 2002 r. wielonarodowe środowisko żołnierzy szczecińskiego garnizonu mogło przypomnieć mieszkańcom miasta o swojej kilkuletniej w nim obecności. Z tej okazji w połowie października 2002 r. w sali konferencyjnej WSzW w Szczecinie została otwarta wystawa „Korpus Nowego 1000-lecia” poświęcona trzeciej rocznicy powstania Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód z dowództwem w Szczecinie. Wystawę otworzył ówczesny dowódca Korpusu, gen. broni Zbigniew Sadowski w obecności prezydenta miasta oraz polskich, niemieckich i duńskich oficerów. Inicjatorami nadania szczególnego znaczenia temu wydarzeniu były władze miasta i Szczecińskie Towarzystwo „Pogranicze”, którego prezesem jest gen. Zbigniew Chruściński. Wystawę fotograficzną, obrazującą etap organizacyjny i pierwsze lata działalności, przygotowali oficerowie Eurokorpusu z pomocą Archiwum Państwowego w Szczecinie. Uzupełnieniem tej wystawy była imponująca ekspozycja żołnierskich pamiątek pochodzących z prywatnych zbiorów M. Borowskiego. Z uwagi na duże zainteresowanie zwiedzających obie wystawy były czynne aż do połowy stycznia następnego roku.

Działalność statutowa członków TWO w Szczecinie nie rzadko wykraczała poza środowisko żołnierskie i tutejszy region. Od kwietnia do maja 2004 r. w Pomorskim Oddziale Straży Granicznej w Szczecinie czynna była wystawa „Na straży ziemi ojczystej”, którą Oddział zorganizował z okazji zjazdu archiwistów Straży Granicznej. W maju tegoż roku, z okazji sześćdziesiątej rocznicy zwycięskiej bitwy pod Monte Cassino, w Muzeum Niepodległości warszawiacy mogli obejrzyć wystawę nt.: „Pamiętki numizmatyczne i falerystyczne bitwy

⁷ Materiał z konferencji został opublikowany w kwartalniku „Biuletyn Informacyjny” wydanym przez Zarząd Okręgowy TWO w Bydgoszczy, nr 1/21, marzec 2001 r.

o Monte Cassino”, zorganizowaną przez M. Borowskiego. W lipcu, z okazji spotkania szczecińskich kawalerów Orderu Virtuti Militari z wojewodą zachodniopomorskim Stanisławem Wziątkiem, zorganizowano wystawę tematyczną „Virtuti Militari i jego historia”.

Kolejna konferencja TWO odbyła się w 2004 r. w kompleksie koszarowym przy ul. Narutowicza w Szczecinie, w Jednostce Wojskowej 2492. Temat konferencji brzmiał: „Współpraca wojska z organami administracji publicznej w zakresie przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym”. Wzięli w niej udział przedstawiciele: Wydziału Zarządzania Kryzysowego Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie, Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, Komendy Wojewódzkiej Policji, 5 Pułku Inżynieryjnego w Szczecinie Podjuchach i Uniwersytetu Szczecińskiego. Przedmiotem obrad było wykorzystanie doświadczeń z walki z powodzią 1997 r. na bazie współdziałania wojska z organami administracji publicznej. Materiały z konferencji zostały opublikowane w „Biuletynie Informacyjnym” POW w numerze grudniowym 2004 r.

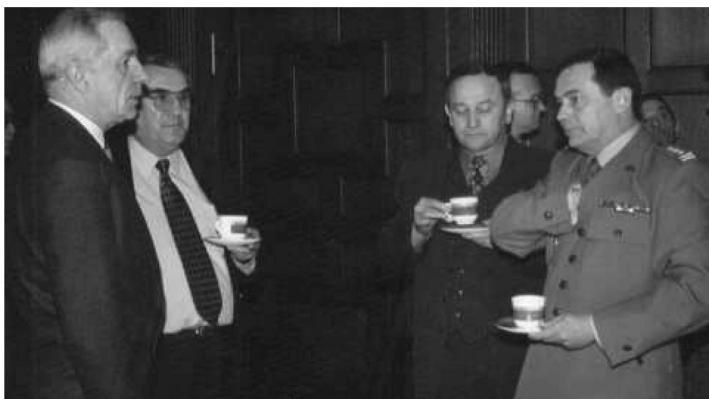
Obraz Oddziału TWO w Szczecinie przez wiele lat tworzyli jego kolejni prezesi i poszczególni członkowie. Dzięki niespożytej energii ppłk. Tadeusza Rybańca, który rozpropagował kolekcjonerstwo pamiątkowych medali TWO, miłośnicy medalierstwa mieli możliwość nabycia lub uzupełnienia serii z cyklu: „Sławni Polacy w historii oręża polskiego”, „Rodzaje wojsk w historii oręża polskiego” i innych.

Z kolei płk dr hab. Jan Szyszkowski od wielu już lat czynnie uczestniczy w życiu środowiska kombatanckiego. Opublikował dziesiątki artykułów w „Głosie Kombatanta AL”, „Dziś”, „Głosie Weterana i Rezerwisty” oraz odbył wiele spotkań z młodzieżą szkolną. W 2005 r. ukazała się jego książka „W wojskowej służbie”, do której recenzję napisał prof. dr hab. h.c. Wiesław Giza. Za swoją działalność J. Szyszkowski został w 2005 r. odznaczony medalem „Pro Memoria” przez Kierownika Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz Odznaką Honorową Gryfa Zachodniopomorskiego przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego, a prezes Zarządu Głównego TWO wyróżnił go listem gratulacyjnym.

Oczywiście nie sposób wymienić tutaj wszystkie dokonania członków Oddziału TWO, którego autor artykułu jest obecnym prezesem i organizował opisywane tu konferencje. Uczestniczył też w sesjach naukowych Uniwersytetu Szczecińskiego poświęconych szeroko rozumianym problemom bezpieczeństwa państwa. Za dotychczasową działalność został odznaczony przez Prezydenta RP Krzyżem Zasługi oraz listami gratulacyjnymi Szefa Sztabu Generalnego WP.

Wśród członków Oddziału TWO w Szczecinie nie ma obecnie żołnierzy służby czynnej. Ten stan rzeczy spowodował, że działalność w większym stopniu została ukierunkowana na środowisko cywilne. Chodzi głównie o pozyskanie i zainteresowanie naszą działalnością przedstawicieli świata nauki, a także młodzież studiującą i uczącą się. W tym celu ostatnią konferencją naukową nt.: „Pomorze Zachodnie w działaniach na rzecz bezpieczeństwa narodowego” Oddział zorganizował w 2007 r. w Instytucie Politologii i Europeistyki w Uniwersytecie Szczecińskim. Pomysł okazał się strzałem w dziesiątkę, gdyż zainteresowanie studentów wiedzą związaną z obronnością kraju i reagowaniem w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych jest teraz bardzo duże. Materiał z tej konferencji został opublikowany w „Biuletynie Informacyjnym” Zarządu Okręgowego TWO w marcu 2008 r.

Przy okazji z satysfakcją należy odnotować fakt, że tematyka ostatniej konferencji TWO związana z bezpieczeństwem narodowym w pewnym sensie została podjęta przez szczecińskie środowisko uniwersyteckie. W kwietniu 2008 r. wspomniany już Instytut Politologii i Europeistyki US przeprowadził konferencję naukową „Generałowie i wybrani dowódcy Wojska Polskiego związani z Pomorzem Zachodnim”. W jej ramach prezes Oddziału TWO przedstawił środowisku dotychczasową działalność szefów wojewódzkich sztabów wojskowych na Pomorzu Zachodnim.

W przerwie konferencji nt.: „Społeczne i wojskowe aspekty pobytu wojsk NATO w Polsce. Współpraca cywilno-wojskowa” prezes ZO TWO gen. Kazimierz Wilczewski (pierwszy z lewej) rozmawia dyr. Wydziału Zarządzania Kryzysowego ZUW w Szczecinie płk. Piotrem Gabinowskim (pierwszy z prawej).
Sala Rycerska ZUW w Szczecinie, marzec 2001 r.

Dowódca Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód, gen. broni Zygmunt Sadowski (pierwszy z lewej) honoruje organizatorów wystawy „Korpus Nowego 1000-lecia” pamiątkowymi medalami. Pierwszy z prawej Mirosław Borowski (były prezes Oddziału TWO), w środku gen. brzyg. Zbigniew Chruściński (były szef WSzW i obecny prezes Szczecińskiego Towarzystwa „Pogranicze”). WSzW w Szczecinie, październik 2002 r.

Imponująca ekspozycja żołnierskich pamiątek pochodzących z prywatnych zbiorów M. Borowskiego.
WSzW w Szczecinie, październik 2002 r.

Za stołem prezydyjnym, podczas konferencji nt.: „Współpraca wojska z organami administracji publicznej w zakresie przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym”, siedzą: szef WSzW w Szczecinie, płk Robert Jabłoński (pierwszy z lewej), prezes ZG TWO w Warszawie, płk Wiesław Józwick (w środku), sekretarz ZO TWO w Bydgoszczy, płk Marian Kruk (pierwszy z prawej). JW 2492 w Szczecinie, październik 2004 r.

Dowódca Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód, gen. broni Zdzisław Goral odznacza pracowników naukowych Uniwersytetu Szczecińskiego medalami „Za Zasługi dla Obronności Kraju” podczas konferencji TWO nt.: „Pomorze Zachodnie w działaniach na rzecz bezpieczeństwa narodowego”.

Uniwersytet Szczeciński, listopad 2007 r.